

УДК 378.18

Криворчук Іванна, ст. магістратури педагогічного факультету;
науковий керівник – к.пед.н., доцент Хом'як О. А. (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПОЗАНАВЧАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

***Анотація.** У статті досліджено особливості впровадження моделі естетичного виховання майбутніх учителів початкової школи у позанавчальну діяльність вищого навчального закладу, визначено та обґрунтовано зміст педагогічних умов, врахування яких у позанавчальній діяльності вищого навчального закладу, сприятиме успішному вирішенню проблем естетичного виховання студентської молоді.*

***Ключові слова:** естетичне виховання, підготовка майбутніх учителів.*

***Аннотация.** В статье исследованы особенности внедрения модели эстетического воспитания будущих учителей начальной школы во внеучебную деятельность высшего учебного заведения определены и обоснованы содержание педагогических условий, учет которых во внеучебной деятельности высшего учебного заведения, будет способствовать успешному решению проблем эстетического воспитания студенческой молодежи.*

***Ключевые слова:** эстетическое воспитание, подготовка будущих учителей.*

***Annotation:** In the article the features of the implementation of the model of aesthetic education of primary school teachers in extra-curricular activities of the university are investigated. The pedagogical content of conditions in extra-curricular activities of the university which will contribute to the successful solution of problems of aesthetic education of students are defined and justified.*

***Keywords:** aesthetic education, training of primary school teachers, pedagogical conditions, extracurricular activities.*

Глибoki соціальни й економічні зрушення, що відбуваються на межі третього тисячоліття в Україні, спонукають до реформування системи освіти, яка має сприяти утвердженню людини як найвищої соціальної цінності. Лише компетентна, самостійна і відповідальна, з чіткими громадянськими

позиціями індивідуальність, тобто вихована людина здатна до оновлення суспільства, забезпечення державності України, розвитку її економіки та культури. У контексті зазначеного постає необхідність побудови нової моделі естетичного виховання підростаючого покоління.

В контексті зазначеного, удосконалення процесу естетичного виховання студентської молоді слід розглядати як актуальну проблему насамперед тому, що вона вимагає нового культурологічного і педагогічного осмислення, інтеграції всебічних впливів на особистість кожного студента з урахуванням умов сьогодення. Культура творчості педагога полягає у педагогічній майстерності, вмінні простежувати взаємозалежність смаків з іншими сутнісними ознаками естетичного виховання, а також формами і засобами позанавчальної діяльності.

Питання естетичного виховання досліджено у наукових розвідках таких вчених, як: Є. Антонович, О. Глузман, О. Дем'янчук, В. Кузь, С. Мельничук, Н. Миропольська, О. Михайличенко, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька, В. Титаренко, А. Троцько, В. Шwirка, Г. Шевченко, О. Щолокова та ін.

Зростання ролі естетичних смаків на сучасному етапі зумовило появу наукових розвідок вчених у сфері естетичного виховання, спрямованого на пізнання цінностей дійсності та мистецтва. Проблеми виховання естетичних смаків присвячено дисертаційні дослідження О. Берестенко, Л. Гончаренко, Л. Захарчук, Б. Івасів, Л. Михайлової, І. Пацалюк, В. Радкіної, Г. Раїцької, І. Сідорової, В. Стрілько, Н. Чернікової. У цих роботах акцентовано увагу на формування естетичного смаку як необхідної складової всебічно й гармонійно розвиненої особистості.

Водночас проблема естетичного виховання майбутніх учителів початкової школи у позанавчальній діяльності ще не отримала належного теоретичного обґрунтування і методичного забезпечення. Відсутність методичних рекомендацій з цього питання не дозволяє організаторам виховної роботи у вищих педагогічних навчальних закладах повною мірою розв'язувати завдання естетичного виховання студентів, обмежує вплив позанавчальної діяльності на естетичний розвиток особистості.

Метою нашої статті є дослідження особливостей впровадження моделі естетичного виховання майбутніх учителів початкової школи у позанавчальну діяльність вищого навчального закладу.

Успішне вирішення завдань естетичного виховання майбутніх учителів початкової школи у позанавчальній діяльності вищого навчального закладу передбачає створення відповідних педагогічних умов.

У результаті вивчення теорії і практики естетичної роботи зі студентською молоддю було визначено відповідні педагогічні умови, до яких віднесено:

1. Модернізацію змісту, форм і методів естетичного виховання майбутніх учителів початкової школи у позанавчальній діяльності вищого навчального закладу.

2. Реалізацію у позанавчальній діяльності авторських програм та сучасних інноваційних технологій естетичного спрямування.

3. Орієнтацію позанавчальної діяльності на естетично спрямовану діяльність у поєднанні з оригінальною творчістю вихованців.

4. Урахування наступності та індивідуального підходу у позанавчальній діяльності з майбутніми учителями початкової школи у взаємозв'язку основних суб'єктів цього процесу.

1. Модернізація змісту, форм і методів естетичного виховання майбутніх учителів початкової школи у позанавчальній діяльності вищого навчального закладу.

Виділення зазначеної педагогічної умови пов'язане з удосконаленням існуючих форм і методів естетизації студентства і полягає у цілеспрямованій позанавчальній роботі в галузі розумового, морального, естетичного і фізичного виховання, до якого належать елементи прекрасного. Розуміння прекрасного – неодмінна умова педагогічної роботи з естетичного виховання.

Організатор виховної роботи в групі, спрямованої на розвиток студентів, – куратор, наставник. Години куратора є основною формою роботи викладача з естетичного виховання студентської молоді. В університетській практиці застосовуються різні форми і методи проведення годин куратора. Педагоги проводять бесіду зі студентами, знайомлять їх з літературним матеріалом, виявляють і аналізують громадську думку колективу групи з окремих питань. Іноді година куратора проводиться у формі обговорення поточних питань життя групи, плану роботи на наступний тиждень, розподілу обсягу робіт на найближчий час, огляду газет і журналів за минулий тиждень та ін. На годині куратора можливі сумісна праця, творчість, обмін думками, творча робота зі згуртування колективу групи [1].

Безумовно, майбутні учителі початкової школи стануть більш контактними; можливо, після закінчення занять у них залишаться дружні стосунки з іншими студентами, що відвідували заняття. Більш розвиненою стане мовлення студентської молоді. І ще дуже важливий результат, на який хотілося б сподіватися: засвоєння майбутніми учителями вічних людських цінностей – милосердя, жалю, правдолюбства, прагнення до добра і неприйняття зла. Критерії прекрасного набиратимуть сили у свідомості майбутні учителі початкової школи, підвищать їх загальну культуру.

У контексті дослідження виділені такі ефективні форми позанавчальної діяльності з естетичного виховання майбутніх учителів початкової школи:

– інформаційно-масові (дискусії, диспути, конференції, інтелектуальні аукціони, ринги, вечори, подорожі);

- практично-групові (екскурсії, свята, ярмарки, народні ігри, огляди-конкурси, олімпіади);
- самодіяльно-інтегративні (університетські клуби, КВК, фестивалі, асамблеї з проблем традицій, культури, гуртки);
- творчо-індивідуальні (доручення, творчі завдання, звіти, індивідуальна робота тощо).

2. Реалізація у позанавчальній діяльності авторських програм та сучасних інноваційних технологій естетичного спрямування.

Удосконалення позанавчальної діяльності потребує застосування інноваційних технологій.

Науковці всього світу приділяють пильну увагу вивченню питання інноваційних технологій в освіті. Серед учених, які присвятили свої праці дослідженням у цьому напрямі, слід відзначити наукові розвідки І. Беха, Л. Даниленко, І. Дичківської, М. Кларіної, О. Красовської, О. Пехоти, О. Попової, Л. Подимової, А. Пригожиної, В. Сластьоніної, А. Хуторського.

На думку О. Красовської, інноваційна освітня технологія – це якісно нова сукупність форм, методів і засобів навчання, виховання й управління, яка привносить суттєві зміни до результату освітнього процесу і розглядається як багатокомпонентна модель – така, що включає в себе: навчальну, виховну та управлінську інноваційні технології [2]. До навчальних інноваційних технологій вчена відносить такий набір операційних дій педагога з учнем, в результаті яких суттєво покращується мотивація учнів до навчального процесу. Серед таких технологій значне місце посідають технології: особистісно-орієнтованого навчання, інтегративного, інформаційного, дистанційного, модульно-розвивального навчання тощо.

До виховних інноваційних технологій відносяться мистецькі засоби й прийоми впливу педагога на свідомість особистості вихованця з метою формування в нього особистісних цінностей у контексті із загальнолюдськими.

Технологія виховного процесу є послідовним розгортанням педагогічної діяльності та спілкування, спрямованих на досягнення конкретної виховної мети у педагогічній системі та її підструктурах. Складовими виховних технологій є форми організації (індивідуальні, групові, колективні), методи як способи впливу на студентську молодь, прийоми та засоби виховання. Виховні технології ґрунтуються не на механізмах зовнішнього підкріплення (заохочення, покарання тощо), а на рефлексивно-вольових механізмах (співпереживання, позитивне емоційне оцінювання), які апелюють, насамперед, до самосвідомості та творчого ставлення вихованців до суспільних норм і цінностей. До найбільш ефективних належать інтерактивні технології, з допомогою яких педагог у ході спілкування з вихованцем інтерпретує життєві події, впливає на конструювання ним своїх особистісних дій, сприяє активізації діяльності вихованця, вправляє його у самоконтролі та саморегуляції.

Нині в практиці роботи сучасної вищої школи набули поширення авторські програми формування різних якостей особистості. При проведенні формувального експерименту нами були розроблені авторські програми естетичного спрямування при складанні яких робилася орієнтація на використання сучасних інноваційних технологій.

Робота за авторськими програмами та використання інноваційних технологій сприяють підвищенню рівня естетичної вихованості майбутніх учителів початкової школи у позанавчальній діяльності.

3. Орієнтація позанавчальної діяльності на естетично спрямовану діяльність у поєднанні з оригінальною творчістю вихованців.

Виділена умова сприятиме удосконаленню процесу естетичного виховання майбутніх учителів початкової школи, формуванню естетичних смаків студентської молоді. Педагогічна мудрість полягає у тому, щоб залучити студента до створення красивих речей та таким чином формувати його естетичні почуття. Позанавчальний компонент естетичного виховання передбачає організацію колективних і групових форм естетично спрямованої діяльності студентства поза межами групи і університету, але під керівництвом або за участю кураторів, наставників, викладачів (заняття в гуртках художньо-естетичного профілю, університетських об'єднаннях за інтересами, художньо-творчих колективах, клубах; організація екскурсій до музеїв, фольклорних експедицій; відвідування театральних вистав, концертів, художніх майстерень тощо).

Таким чином, методична система виховання мистецтвом та викладання дисциплін художньо-естетичного циклу у ВНЗ має спрямовуватися на розвиток таких якостей майбутніх учителів початкової школи як ініціативність, активність, самостійність, креативність, критичність, забезпечувати умови для самореалізації та безперервного самовдосконалення і самовиховання, нейтралізувати зовнішні антихудожні впливи мікро- і макросередовища. В організації практичної художньої діяльності студентські молоді повинні домінувати дослідницькі методи, спрямовані на здійснення самостійних художньо-творчих проєктів.

Однією з умов ефективного впровадження цілісної системи естетичного виховання майбутніх учителів початкової школи є створення естетичного середовища в навчальному закладі, відкритого до активної взаємодії з навколишнім соціокультурним середовищем.

Вищий навчальний заклад із специфічним соціально-культурним середовищем у нових суспільно-економічних умовах має бути відкритим до контактів із закладами культури і мистецтв (музеями, філармоніями, театрами тощо), до взаємодії з професійними та самодіяльними мистецькими колективами і відомими митцями, більш того – він повинен стати ініціатором таких контактів.

4. Урахування наступності та індивідуального підходу у позанавчальній діяльності з майбутніми учителями початкової школи у взаємозв'язку з основними суб'єктами цього процесу.

У контексті нашої роботи важливим є дослідження проблеми наступності, її ролі і значення у естетичному вихованні майбутніх учителів початкової школи у позанавчальній діяльності. У нашому дослідженні ми розглядаємо наступність у системі «навчальна діяльність – позанавчальна робота» щодо естетичного виховання майбутніх учителів, зокрема до знань. Значення наступності полягає в тому, що вона виконує роль взаємозв'язку і взаємообумовленості, яка діє в горизонтальному і вертикальному напрямках змісту освіти і якісно покращує методику викладання. У системі «навчальна діяльність – позанавчальна робота» наступність передбачає послідовне розширення естетичних знань студентської молоді, отриманих на заняттях, у позанавчальній роботі (факультативи, гуртки, уроки краси, студії, самодіяльні об'єднання тощо).

Наступність є джерелом і проявом системного і структурного підходів до викладання навчальних предметів на заняттях та в позанавчальній діяльності. Вона є, як вважають філософи, які вивчають загальні закономірності структури особистості людини, необхідним атрибутом розвитку естетичної, духовної культури людини і суспільства в цілому. Зрозуміло, що це стосується також послідовного формування та удосконалення естетичних смаків майбутніх учителів початкової школи у позанавчальній діяльності ВНЗ [3].

Наступність вимагає також не лише внутріпредметних, а й міжпредметних зв'язків на рівні програм і підручників, а в ході практичного викладання – на рівні контактів між викладачами споріднених предметів у вищій школі.

Послідовне забезпечення наступності тісно пов'язане з перспективністю викладання предмета, під якою ми маємо на увазі те, що окремі теми не розглядаються ізольовано, а подаються у такому взаємозв'язку, який дає змогу здійснювати вивчення кожної поточної теми не лише з опорою на минуле та відоме, але й з широкою орієнтацією на наступні теми. Явище наступності в педагогіці побудоване з урахуванням засад та вимог психології, а в ряді випадків зумовлене гносеологічними чинниками пізнавального та навчального процесів. Адже наступність охоплює не лише освітню функцію, а й розвиваючу та виховну.

Отже, реалізація принципу наступності та індивідуалізації роботи щодо удосконалення процесу естетичного виховання майбутніх учителів початкової школи є передумовою успішного вирішення досліджуваної проблеми.

Таким чином, удосконалення процесу естетичного виховання майбутніх учителів початкової школи у позанавчальній діяльності ВНЗ базується на визначенні мети, завдань, функцій процесу формування; обґрунтуванні педагогічних умов ефективного процесу естетичного виховання студентів.

1. Естетичне виховання у вищих навчальних закладах / ред. кол. : В. Ф. Передерій, В. О. Кудін та ін. – К. : Вища школа, 1976. – 207 с. **2.** Красовська О. О. Концепція професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій/ О. О. Красовська // Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології : збірник наукових праць Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2014. – С. 343–348. **3.** Хом'як О. А. Роль основних психологічних чинників у формуванні естетичних смаків студентської молоді / О. А. Хом'як // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. статей. Серія : Педагогіка і психологія. Вип. 41. Ч. 3. – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – С. 543–549. **4.** Каган М. С. Эстетика как философская наука : университетский курс лекций / М. С. Каган ; С.Пб. гос. ун-т. Академия гуманист. наук.– С.Пб.: ТОО ТК Петрополис, 1997. – 544 с.